

Леонід Літра,
Старший аналітик,
Центр «Нова Європа»

БЕЗПРОГРАШНА ФОРМУЛА ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

СТАТУС КАНДИДАТА ТА ЧОТИРИ СВОБОДИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Концепція брифу була розроблена у співпраці з Європейською ініціативою стабільності (European Stability Initiative) www.esiweb.org

Червень, 2022

Оскільки російська артилерія продовжує руйнувати українські домівки, а агресія Путіна продовжує забирати життя солдатів і мирних жителів, майбутній саміт ЄС має ухвалити надзвичайно важливим рішення про те, як відповісти на українську заявку на членство в ЄС.

Громадська думка в Україні сьогодні в переважній більшості виступає за майбутнє членство в ЄС. Нещодавнє дослідження Євробарометру показує, що в усіх країнах ЄС, крім однієї, також більшість опитаних виступає за членство України, як тільки вона буде готовою¹.

Якщо припустити, що Європейська Комісія рекомендуватиме надати Україні статус кандидата: яке рішення ухвалить Європейська Рада? Деякі країни-члени продовжують скептично ставитися до надання Україні статусу кандидата в ЄС. Інші запитують, чи статус кандидата не вимагатиме негайного початку переговорів про вступ до Союзу. І багато хто посилається на нещодавній досвід Західних Балкан, аби попередити, що прориву очікувати не варто.

Ми переконані, що *ненадання* Україні статусу кандидата було би серйозним ударом по Україні, потенційно хибним сигналом Путіну та серйозною помилкою Європи в час надзвичайного військового, економічного та політичного тиску на Україну. Ми також переконані, що надання статусу кандидата буде недостатнім.

Показовим є досвід Балкан. Немає вагомих аргументів *проти* надання Україні статусу кандидата, зважаючи на те, що ЄС його надав Туреччині в 1999 році, Північній Македонії у 2005 році, Чорногорії у 2010 році та Албанії у 2014 році. Очевидно, що отримання статусу кандидата не є «прискореним шляхом» до вступу, оскільки жодна з цих чотирьох країн наразі не вважається близькою до членства. Ніщо не заважає ЄС надіслати обнадійливий сигнал – надати Україні статус кандидата і не рухатися вперед.

Але тут також криється проблема: якщо статус кандидата *не* призведе до початку переговорів про вступ, як у випадку з Північною Македонією та Албанією, або якщо це призведе лише до переговорів про вступ, які потім триватимуть вічно без прогресу – як у випадку з Туреччиною та Чорногорією: тоді який сенс у ньому? Україні потрібен потужний політичний сигнал, але одних сигналів недостатньо.

Із іншого боку, чи всі країни-члени ЄС готові прийняти нових членів? Деякі ключові лідери заявили, що для цього спочатку потрібні зміни та реформи всередині ЄС – спочатку поглиблення, а лише потім розширення. Вони хвилюються щодо прийняття рішень в ЄС. Недавній приклад із «Шостим пакетом» санкцій ЄС проти Росії це ілюструє. Ризик перетворення ЄС на свого роду Раду Безпеку ООН, яка часто не може ухвалити рішення через чиєсь право вето, деякі країни-члени сприймають як реальну загрозу.

Це означає, що навіть якщо переговори про вступ розпочнуться, вони можуть закінчитися, як і переговори щодо Чорногорії: вони тривають уже близько десяти років. Із огляду на те, що Чорногорія є членом НАТО більше п'яти років, перебуває в мирі та має дуже невелику кількість населення (менше 700 000 мешканців), це небажання з боку ЄС є поганим передвісником

¹ Єдиним винятком є Угорщина, де 48% населення підтримують членство України.

для України як для більшого та складнішого кандидата. Отже, що робити?

Ми пропонуємо формулу, безпрограшний підхід, який враховує занепокоєння ЄС, не знижуючи амбіцій України. Найреалістичніший сценарій полягає в тому, що ЄС запропонує статус кандидата в червні (на саміті ЄС) і незабаром після цього відкриє переговори про вступ, а також визначить конкретну проміжну мету, яка має бути досягнута в ході цих переговорів до повноцінного вступу.

► Ми пропонуємо створити нову версію Європейського економічного співтовариства², що надаватиме доступ до Внутрішнього ринку ЄС і чотирьох свобод всім європейським демократіям, які відповідають необхідним умовам. Це дозволило б відкрити переговори про вступ за ВСІМА розділами трьохетапного процесу приєднання: **по-перше**, статус кандидата для України, **по-друге**, доступ до Внутрішнього ринку ЄС і чотирьох свобод, що є основою ЄС – через створення Європейського економічного співтовариства. **Третім кроком** стане повноцінне членство. Це те, як Австрія, Фінляндія та Швеція йшли до вступу в ЄС через Європейську економічну зону (ЄЕЗ) між 1990 і 1995 роками і досягли відповідно успіху.

Угода про нове Європейське економічне співтовариство розблокувала б балканський глухий кут. Це дозволило б цим країнам разом з Україною швидко рухатися до реальної

інтеграції в ЄС. Така принципова угода могла бути досягнута до кінця головування Франції, та обговорена й підписана до кінця чеського головування.

Угода означала б для Балкан план, схожий на план Шумана, який унеможливить конфлікт і сприятиме економічному співробітництву та інтеграції. Це також запропонувало б щось значуще для України та Молдови, чіткий сигнал для інвесторів про те, що інтеграція у Внутрішній ринок є досяжною, і таким чином це сприяло б інвестиціям.

Угода про асоціацію, яку ЄС підписав з Україною, Молдовою та Грузією, вже надає доступ до окремих секторів єдиного європейського ринку. Україна виконала понад 60% Угоди про асоціацію, і є багато досягнень, які можна продемонструвати. Але Україні, Молдові та Балканам потрібен повний доступ до чотирьох свобод ЄС, чого не пропонує Угода про асоціацію.

За деякими оцінками, у разі перебування в рамках єдиного європейського ринку ВВП країн-членів у середньому стане на 9% вищим, ніж був би за наявності тарифних і нетарифних обмежень³. Прискорене економічне зростання – це саме те, що потрібно Україні після закінчення війни.

ЄС та його країни-члени вже оголосили про підтримку післявоєнної відбудови України. Однак це було б набагато ефективніше з Україною як кандидатом на вступ до ЄС і перспективами повноцінного приєднання до Внутрішнього ринку ЄС.

² Назва може бути іншою, але суть залишається незмінною.

³ Jan in't Veld, *The Economic Benefits of the EU Single Market in Goods and Services*, *Journal of Policy Modeling* 41 (2019), 803-818.

ПРО ЦЕНТР «НОВА ЄВРОПА»

Центр «Нова Європа» (ЦНЄ) заснований у 2017 році як незалежний аналітичний центр. Попри новий бренд, він базується на досвіді команди, яка разом працює з 2009 року (раніше в рамках Інституту світової політики). Аналітики Центру «Нова Європа» стали впізнаваними, адже запропонували якісний аналітичний продукт із питань зовнішньої політики України та безпеки в регіоні, поєднавши його з активними та ефективними зусиллями з адвокатування.

Бачення Центру «Нова Європа» максимально наближене до бачення майбутнього Української держави більшістю громадян: Україна повинна бути інтегрованою в Євросоюз і НАТО. Під інтеграцією ми вбачаємо не стільки формалізоване членство, скільки запозичення найкращих стандартів і практик для фактичної належності України до євроатлантичного ціннісного простору.

Докладніше про Центр «Нова Європа»: neweurope.org.ua